ΚΑΝΕΛΛΗΣ

ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΕΝ ΤΗ
ΝΗΣΩ ΜΥΚΟΝΩ

ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

ΕΝ ΤΗι ΝΗΣΩι

ΜΥΚΟΝΩι

ΥΠΟ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΚΑΝΕΛΛΗ
ἀποφοίτου τῆς Φιλολογίας

«Οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι».

(Ξενοφ. Ἀπομν. Β', Η', 5.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡΙΘΜΟΣ 56
1884.

ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

ΕΝ ΤΗι ΝΗΣΩι

ΜΥΚΟΝΩι

ΥΠΟ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΚΑΝΕΛΛΗ
ἀποφοίτου τῆς Φιλολογίας

« Οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι ».
(Ξενοφ. Ἀπομν. Β', Η', 5.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡΙΘΜΟΣ 56
1884.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον Μύκονον κατὰ τὸ 1883 φθίνοντος τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς καὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἐν αὐτῇ διατρίψας, ἐκδίδωμι τὴν παροῦσαν ὀλιγοσέλιδον πραγματείαν, περιλαμβάνων ἐν ὀλίγοις κεφαλαίοις πᾶν ὅ,τι ἀντελήφθην εἰς τὸ ὀλιγοήμερον τοῦτο διάστημα περὶ τῆς νήσου ταύτης, συλλέξας καὶ ἐξ ἄλλων ἡμετέρων τε καὶ ξένων γραψάντων περὶ ταύτης, ὅ,τι ἠδύνατο νὰ διασαφήσῃ καὶ διαλευκάνῃ εἴ τι σκοτεινῶς εἶχε.

Ἐξαιτοῦμαι συνάμα τὴν ἐπιείκειαν τῶν φιλομούσων ἀναγνωστῶν, διὰ τὰς τυχὸν ἀπαντώσας ἐλλείψεις ἐν τῷ πρώτῳ μου τούτῳ ἔργῳ.

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις, Σεπτεμβρίου φθίνοντος 1884.

ΕΜΜ. Ι. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
ἀπόφοιτος τῆς Φιλολογίας

ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ

ΜΥΚΟΝΩι

Α'. *Ἀπόπλους ἐκ Πειραιῶς, ἡ μετακόμισις τοῦ νεκροῦ, ἡ κηδεία.*

Ἡ εἰκοστὴ ὀγδόη ἡμέρα τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου λυπηρὰ ἀνέτειλε διὰ τὴν νῆσον Μύκονον, τὸ καύχημα αὐτῆς ὁ Λαμπρινὸς Ἀμπανόπουλος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Ἀθήναις, κατέλιπεν ὅμως τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ ῥητὴν παραγγελίαν, ὅπως τὸ σῶμα αὐτοῦ ταφῇ ἐν τῇ γενετείρᾳ πατρίδι του Μυκόνῳ· καὶ τῳόντι οἱ οἰκεῖοι του τελοῦντες τὴν ὑστάτην παραγγελίαν αὐτοῦ, δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου μεταφέρουσι τὸ σῶμά του εἰς τὴν ἀγαπητήν του πατρίδα.

Διὰ τῆς ἄλλως δυσαρέστου ταύτης εὐκαιρίας ἀνεχώρησα καὶ ἐγώ, ὅπως ἴδω καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν νῆσον Μύκονον, πολλὰ καλὰ ἑκάστοτε ἀκούων παρὰ τῶν φίλων μου Μυκονίων· οὕτως ἀπεπλεύσαμεν ἐκ Πειραιῶς διὰ τοῦ μικροῦ ἀτμοπλοίου τοῦ κ. Γουδῆ « αἱ Σπέτσαι » τὴν 1 μ. μ. ὥραν, φθάσαντες εἰς Σῦρον τὴν 9ην τῆς πρωΐας τοῦ σαββάτου καὶ παραλαβόντες τὸν ἀρχιεπίσκοπον κ. Μεθόδιον μετὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, μετὰ δίωρον περίπου πλοῦν κατεπλεύσαμεν εἰς τὴν νῆσον Μύκονον τὴν 12 1|2 μ. μ. ὥραν.

Πάντα τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς νήσου μένοντα πλοιάρια τὴν σημαίαν αὐτῶν μεσίστιον φέρουσιν εἰς ἔνδειξιν πένθους, οἱ δὲ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν πενθίμως ἠχοῦσι, πλῆθος δὲ λαοῦ ἐν τῇ προκυμαίᾳ τῆς νήσου ἱστάμενον, μετ' ἀνυπομονησίας περιμένει τὴν ἀποβίβασιν τοῦ σεβαστοῦ νεκροῦ ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου. Καὶ ἰδοὺ

τὸ φέρετρον καταβιβάζεται ἐν τῇ λέμβῳ, συνοδευόμενον ὑπὸ πλήθύος ἀνθρώπων ἐπίτηδες ἐλθόντων ἀπ' Ἀθηνῶν καὶ Σύρου, καὶ ἐν τῇ προκυμαίᾳ ἀποβιβάζεται. Δυσχερὲς εἶνε τὸ νὰ περιγράψῃ τις ὁποίαν λύπην ᾐσθάνθησαν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης, τοῦτο μόνον ἀρκεῖ ὅπως ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι πάντες οἱ Μυκόνιοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες συνόδευσαν τὸν νεκρὸν ἐν μέσῳ γοερῶν κλαυθμῶν μέχρι τοῦ ἐπὶ τῆς παραλίας κειμένου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἐναποτεθέντος τοῦ νεκροῦ, ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος προσεφώνησε λαμπρὰν προσλαλιὰν ἐξυμνῶν τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος· εἶτα δὲ ὁ νεκρὸς καταλλήλως τοποθετηθεὶς μέχρι βαθείας νυκτὸς ἐλάμβανε τὸν ὕστατον ἀσπασμὸν τῶν φιλτάτων του συμπατριωτῶν.

Τὴν ἀκόλουθον δ' ἡμέραν τῆς Κυριακῆς περὶ ὥραν 9 π. μ. ἐγένετο ἡ κηδεία αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀνηκούσης ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς, μετενεχθέντος τοῦ νεκροῦ διὰ τῶν κυριωτέρων ὁδῶν τῆς πόλεως ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς νήσου, καὶ ψαλείσης τῆς νεκρικῆς ἀκολουθίας· λόγους καταλλήλους τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐξεφώνησαν ἐν μὲν τῷ ναῷ οἱ κ. κ. Ἀλκιβιάδης Καμπᾶς δικηγόρος ἐπίτηδες τὸν νεκρὸν συνοδεύσας ἐξ Ἀθηνῶν, Γεώργιος Παγανέλης διδάκτωρ τὰ Νομικά, εἰκονίσας λαμπρῶς τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἐν γένει[1]), καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐν τῷ Γυμνασίῳ Σύρου κ. Κύριλλος Βενιέρης, ἐν δὲ τῷ τάφῳ ὁ κ. Ἰωάννης Πασσαλιάδης διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς νήσου, καὶ τέλος ἐλεγεῖον ἄριστον ἐν γλώσσῃ ἁπλοϊκῇ ὁ κ. Σχουλᾶς ἐκ Κρήτης, ἀπὸ πολλῶν ὅμως ἐτῶν ἐν τῷ νήσῳ Μυκόνῳ διαμένων.

Εἶτα ὁ νεκρὸς μετεκομίσθη ἐν θέσει καλουμένῃ « Μαοῦ » ἀπεχούσῃ ἀπὸ τῆς πόλεως δύο περίπου ὥρας, ταφεὶς ἐν ἰδιοκτήτῳ ἐκκλησιδίῳ, κατὰ τὴν δοθεῖσαν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ ῥητὴν παραγγελίαν. Σημειωτέον ὅτι ἴσως οὐδέποτε οἱ ἐν τῇ νήσῳ Μυκόνῳ οἰκοῦντες, θὰ ἐνθυμῶνται τοιαύτην κηδείαν, ὄχι τόσον διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς, ὅσον διὰ τὴν λύπην ἣν ᾐσθάνθησαν ἐπὶ τῇ στερήσει

(1). Τὸν λόγον τοῦ κ. Γ. Παγανέλη ἐδημοσίευσεν ἡ ἐφημερὶς τῶν Ἀθηνῶν «Αἰών».

μεγάλου εὐεργέτου τῆς νήσου των, ἀγλαοῦ προστάτου καὶ ἐξόχου αὐτῆς συμβούλου[1]).

Β'. *Θέα τῆς νήσου, οἰκίαι, ὁδοί.*

Ἡ θέα τῆς νήσου Μυκόνου εἶνε λαμπρά, ἂν ἀναβῇ τις ἐπὶ ὑψώματος βλέπῃ ἀριστερόθεν μὲν τὴν νῆσον Δῆλον μίαν ὥραν τῆς Μυκόνου ἀπέχουσαν, δεξιόθεν δὲ τὴν νῆσον Τῆνον διακρίνων συνάμα καὶ τὸν περίφημον ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἀπέναντι τὴν νῆσον Σῦρον, καὶ ὄπισθεν τὰς νήσους Πάρον καὶ Νάξον[2]).

Αἱ οἰκίαι τῆς νήσου ταύτης ἀναλόγως εἶνε μεγάλαι ἰδίως τὸ Δημαρχεῖον χρονολογούμενον ἀπὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν, κτισθὲν ὑπὸ περιφανοῦς ξένου τοῦ κόμητος Βαΐνοβιτς γενικοῦ προξένου τῆς Ῥωσσίας· αἱ δὲ ὁδοὶ ἂν καὶ στεναὶ εἰσὶν ὅμως καθαρώταται πᾶσαι.

Γ'. *Ἐπίσκεψις ἐν τῇ Ἄνω Μερᾷ καὶ περιγραφὴ τῶν Ἱερῶν Μονῶν Τουρλιανῆς καὶ Παλαιοκαστριανῆς.*

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἑβδομάδος ἐπεσκέφθην τὴν Ἄνω Μερὰν ὑπὸ τῶν κατοίκων καλουμένην, καὶ 1 1|2 περίπου ὥραν ἀπέχουσαν ἀπὸ τῆς πόλεως· αὕτη εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ πεδιάδος χθαμαλῆς, ἡ θέα δ' αὐτῆς εἶνε κατ' ἐξοχὴν μαγική· ἀριθμεῖ οἰκίας μέχρι τῶν τετρακοσίων καλῶς ἐκτισμένας, κατοίκους δὲ περὶ τὰς δύο χιλιάδας περίπου· τὸ θέρος πάντες σχεδὸν οἱ ἐν τῇ πόλει οἰκοῦντες ἀνέρχονται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὅπως ἀπολαύσωσι τῶν καλλονῶν αὐτῆς.

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο κεῖνται καὶ δύο Μοναὶ ἀρχαῖαι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν κατοίκων καὶ κατὰ τὰς ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν Μονῶν ὑπαρχούσας σημειώσεις, καλοῦνται δὲ ἡ μὲν Μονὴ Τουρλιανῆς, ἡ δὲ τῆς Παλαιοκαστριανῆς. Ἡ Μονὴ τῆς Τουρλιανῆς (ὠνομάσθη οὕτω διότι παλαιόθεν ἐμόναζεν ἐκεῖ μοναχή τις ὑπὸ τὸ ὄνομα Τούρλη) εἶνε μεγαλειτέρα τῆς Παλαιοκαστριανῆς καὶ

(1). Μικρὰν περιγραφὴν τῆς κηδείας ἐδημοσίευσεν ἡ ἐφημερὶς τῶν Ἀθηνῶν « Παλλιγγενεσία », σταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξανδροπούλου δικηγόρου, ὅστις ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ πολλῶν ἄλλων συνώδευσε τὸν σεβαστὸν νεκρόν.

(2). Ἓν τέταρτον μακρὰν τῆς Μυκόνου ὑπάρχει νησίδιόν τι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν « νῆσος τοῦ Μπάου», ἔχον καὶ ἐκκλησίαν μικρὰν ἐπ' αὐτοῦ τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου.

ἐκτισμένη ἐπὶ πεδιάδος, ἀρκετὰ μεγαλοπρεπὴς καὶ χρονολογεῖται ἀπὸ διακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν· εἶνε ἀδύνατον ὅστις καὶ ἂν ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν ταύτην νὰ μὴ ἐθαύμασε τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῆς ἄποψιν [1]), καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσαν ἐν γένει τάξιν καὶ καθαριότητα· ὡς φαίνεται οἱ κατὰ καιρὸν χρηματίσαντες ἡγούμενοι ἐφιλοτιμοῦντο, ὅπως αὐτὴν καταστήσωσι μίαν τῶν ἀξιολογωτέρων Μονῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ ἐπέτυχον, διότι ἀσυγκρίτως δύναται νὰ παραβληθῇ αὕτη, μὲ τὰς καλλιτέρας ἐν Ἑλλάδι Μονάς. Πρῶτος ἡγούμενος ἐν αὐτῇ ἐξελέγη κατὰ τὸ 1612 Φιλόθεός τις, ὃν διεδέχθη ὁ Ἡσαΐας Καλλιάρχης πενταετίαν τοιοῦτος διατελέσας· ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου τούτου ἡ Μονὴ ἐλεηλατήθη ὑπὸ βαρβάρων οἵτινες πολλὰ ἥρπασαν ἱστορικὰ κειμήλια καὶ ἔγγραφα κτητορικά. Τὸν Ἡσαΐαν Καλλιάρχην διεδέχθη ὁ Ἰγνάτιος Καλλιάρχης τῷ 1634 ὅστις ηὔξησε τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς, τοῦτον δὲ ὁ Γεράσιμος Μαραγκὸς τῷ 1732 ὅστις δι' ἀγορῶν ηὔξησε τὴν περιοχὴν τῆς Μονῆς, μετ' αὐτὸν ἐκλέγεται ἡγούμενος ὁ Ἰωσὴφ Ἀβράμης, καὶ τούτου ἔτι ζῶντος ὁ Θεοδόσιος Σκορδίλης, εἶτα δὲ ὁ Ἰγνάτιος Μπάσολας τῷ 1758 οὗ ὁ μὲν πατὴρ ἦν Νάξιος ἡ μήτηρ δὲ Μυκονία, οὗτος πολλὰ ἐδαπάνησε διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐν γένει τῆς Μονῆς καὶ ἐξ ἰδίων· περιῆλθε πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης συλλέγων χρήματα, ἐπανελθὼν δὲ μὲ ἀρκετὰ τοιαῦτα, ἐκαλλιτέχνησε τὸ ἤδη ὑπάρχον εἰκονοστάσιον (τέμπλον). Μετ' αὐτὸν ἔρχεται ἡγούμενος τῷ 1792 ὁ ἀοίδιμος μεθόδιος Κοντός, ὅστις ἀνήγειρε τὸ κωδωνοστάσιον ἐκ μαρμάρου λευκοῦ, τοῦτον δὲ διεδέξατο Διονύσιος Χανιώτης τῷ 1836 ἀποθανών, ὅστις καὶ ἀφῆκε τῇ Μονῇ πολλὰ κτήματα ἐκ τῆς περιουσίας του· μετ' αὐτὸν ἦλθον διαδοχικῶς ἐν τῇ ἡγουμενίᾳ οἱ Ἰγνάτιος Παρθένης, Κοσμᾶς καὶ Μακάριος Καλλιάρχαι, ὁ Γρηγόριος Φραγκάκης ὅστις ἐβελτίωσε μεγάλως τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς Τουρλιανῆς, τοῦτον διεδέχθη Νεόφυτος Κολλύρης, καὶ τελευταῖος ὁ Νεόφυτος Βερτόπουλος τῷ 1874 ἀνὴρ λίαν νουνεχής, πρὸς τοὺς ξένους περιποιητικός, λόγιος καὶ ὅστις

(1) Ἰδίως τὸ ἅγιον βῆμα κατὰ τὸ Βυζαντιακὸν σχέδιον πεποιημένον μὲ ἐξόχους εἰκόνας καλλίστων ὡς φαίνεται ἁγιογράφων, τὸν ἄμβωνα καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν τοῦ ναοῦ καὶ ὅλον ἐν γένει τὸν ἐσωτερικὸν στολισμὸν τῆς Μονῆς.

δραστηρίως ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Μονῆς· οὗτος καὶ χρέη ἀπέσβεσε. καὶ μετ' εὐσυνειδησίας διαχειρίζεται πάντα τὰ κτήματα τῆς Μονῆς. Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ ἐπληροφορήθημεν ὅτι ἐσχάτως ἐξελέγη καὶ πάλιν τοιοῦτος ἐπὶ μίαν εἰσέτι τετραετίαν, ὡς καὶ σύμβουλος τῆς μονῆς ὁμοίως ὁ αἰδέσιμος ἱερομόναχος κ. Εὐγένιος Σιγάλας ἀνὴρ ἀρκετὰ ἐγγράμματος καὶ δραστήριος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπιτυχῶς τὰ τοῦ συμβούλου καθήκοντα ἐκπληρῶν.

Ὁ Ναὸς ἔχει μῆκος 20 Β. μέτρων πλάτος δὲ 13, εἶνε τρισυπόστατος, ἐν αὐτῷ δὲ εἰσέρχεταί τις διὰ τριῶν θυρῶν, ἐξ ὧν ἡ μεγάλη ἐν τῷ μέσῳ· ἄνωθεν ταύτης ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή,

« *Ἀνηγέρθη ὁ θεῖος καὶ ἱερὸς Ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Τουρλιανῆς διὰ συνδρομῆς τοῦ Πανοσιωτάτου καθηγουμένου κυρίου Μπάσολα, καὶ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν τῆς νήσου Μυκόνου, καὶ ἡ χάρις αὐτῆς ἂς μᾶς βοηθῇ* ».

Ἐν τῇ Μονῇ τῆς Τουρλιανῆς εὑρίσκουσιν ἄσυλον πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἐργασθῶσι τρεφόμενοι δὲ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Μονῆς, πολλῶν Μυκονίων ἀφιερωσάντων τὴν περιουσίαν των πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Εἰς τὴν Μονὴν ταύτην ἐσχάτως ὁ ἐκ Μυκόνου ἕλκων τὸ γένος καὶ ἐν Παρισίοις ἀποβιώσας Βαρθολομαῖος Γκίζης ἀνώτερος ὑπάλληλος παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν χρηματίσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀφιέρωσε διὰ διαθήκης του ἑπτὰ ἐλαιοβαφεῖς εἰκόνας παριστανούσας ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, αἵτινες σταλεῖσαι παρὰ τῆς σεβαστῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κ. Κιουρᾶς Γκίζη ἀνηρτήθησαν ἐν τῷ ἡγουμενίῳ τῆς Μονῆς· (τούτων τὴν δέουσαν περιγραφὴν ποιήσαντες, ἀπεστείλαμεν τῷ ἡγουμένῳ κ. Νεοφύτῳ Βερτοπούλῳ). Ἔξωθεν τῆς Μονῆς εἶνε πεποιημένη λαμπρὰ δεξαμενὴ δι' ἐξόδων τοῦ κ. Χ. Βολωνάκη κατασκευασθεῖσα,, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ δύο μαρμαρίνων στηλῶν ἐπὶ ἑδωλίων μετὰ κιονοκράνων· ἐκ δεξιῶν δὲ ἄρχονται τὰ κελία εἴκοσιν ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, καθ' ὅλην τὴν τῆς Μονῆς περιφέρειαν μέχρι τῆς πρὸς ἀριστερὰν ἄκρας. Πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Μονῆς εἶνε τὸ Σκευοφυλακεῖον, ἐν ᾧ εἰσὶν ἠσφαλισμένα τὰ ἱερὰ σκεύη, ἡ βιβλιοθήκη, τὰ ἔγγραφα καὶ τὸ γραφεῖον τῆς Μονῆς.

Τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα τῆς Μονῆς Τουρλιανῆς εἰσὶν 20 χιλιάδες δραχμῶν, δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, τὰ ἐτήσια δὲ ἔξοδα ἀνέρχονται εἰς 12 χιλιάδας δραχμῶν.[1])

Ἡ ἑτέρα δὲ γυναικεία Μονὴ ἡ τῆς Παλαιοκαστριανῆς εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ ἀνωφεροῦς μέρους ἀρχαιοτέρα τῆς Μονῆς Τουρλιανῆς κατὰ 100 ἔτη, κατά τι ὅμως μικροτέρα ἐκείνης· ἐν αὐτῇ μονάζουσι περὶ τὰς 30 μοναχὰς ἐν ὑπερβεβηκυίᾳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡλικίᾳ, ἀποσυρθεῖσαι τῶν τοῦ πολυταράχου βίου ἀσχολιῶν, καὶ εὑρίσκουσαι παρηγορίαν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νηστείας, ἐν μονώσει λησμονοῦσαι τὰ ἐγκόσμια, καὶ ὑπὸ γλυκερῶν ἐλπίδων μελλούσης ἀμοιβῆς τρεφόμεναι. Τῶν μοναζουσῶν προΐσταται ἡ ἀξιοσέβαστος μοναχὴ Ζωὴ Κορδία γυνὴ κατά τι ἀνεπτυγμένη λίαν πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας τῆς Μονῆς περιποιητικὴ καὶ πρόθυμος εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν ξένων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς [2]). Ἡ ἐντὸς τῆς Μονῆς ἐκκλησία εἶνε κατὰ τὸ Βυζαντιακὸν σχέδιον ἐκτισμένη τρισυπόστατος καὶ αὕτη· αἱ εἰκόνες ἄριστα ἐζωγραφημέναι καὶ ἀρχαιόταται, κάλλιστα καὶ ζωηρότατα διατηροῦνται· ἐντὸς δὲ χρυσοτεύκτου προσκυνηταρίου ἐθαύμασα μεγάλην εἰκόνα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου δι' ἀρίστων χρωμάτων καὶ τέχνης ἐζωγραφημένην. Ἡ Μονὴ Παλαιοκαστριανῆς δὲν ἔχει τόσα εἰσοδήματα ὅσα ἡ τῆς Τουρλιανῆς, οὐδὲ κτήματα πολλά. Ἀμφότεραι αἱ Μοναὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἧς ἡ ἱερὰ μνήμη πανηγυρίζεται τῇ 15ῃ Αὐγούστου, τελουμένης μεγάλης πανηγύρεως καὶ συῤῥεόντων ἐν αὐταῖς ἐκτὸς τῶν κατοίκων τῆς νήσου καὶ πολλῶν ξένων.

Πλησίον τῆς Μονῆς Παλαιοκαστριανῆς κεῖται τὸ Παλαιόκαστρον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἐκκλησίδιόν τι ὡραιότατον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀνῆκον τῇ οἰκογενείᾳ Γκίζη ἐκ διαδοχῆς, φέρον δὲ χρονολογίαν 350 περίπου ἐτῶν. Ἡ οἰκογένεια Γκίζη ἀρχὴν ἔλα-

(1) Περὶ τῆς Μονῆς Τουρλιανῆς ἐν γένει ἐξεδόθη βιβλίον τῷ 1877 ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κτιτορικόν», συντεθὲν παρὰ τοῦ ἡγουμένου κ. Βερτοπούλου καὶ ἐπεξεργασθὲν παρὰ τοῦ κ. Βέλλη Σχολάρχου.

(2) Παντάπασι δὲν συμμερίζομαι τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀκροπόλει» τῶν Ἀθηνῶν ἐσχάτως γράψαντος ἀρθογράφου κ. Ν. Π. περὶ τῆς Μονῆς Παλαιοκαστριανῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μοναζουσῶν.

δεν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τὸν Ἀνδρέαν Γκίζην, ὅστις μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Φράγκων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλθὼν περὶ τὰ 1207 μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς κατέκτησε τὰς νήσους Τῆνον καὶ Μύκονον. Πλὴν τῶν ἄνω περιγραφέντων Μονῶν Τουρλιανῆς καὶ Παλαιοκαστριανῆς, κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις ἀπαντῶσιν εἰς τὰς ἐξοχὰς ναοὶ πολλοὶ μικροί, μαρτυροῦντες τὴν μεγάλην περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν τῶν κατοίκων τῆς νήσου Μυκόνου.

Δ'. *Κάτοικοι, χαρακτήρ, ἤθη, θρησκεία καὶ γλῶσσα.*

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Μυκόνου εἰσὶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀνεπτυγμένοι, ζωηροί, φίλεργοι δὲ εἰς τὸ ἔπακρον· ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου συμποσοῦται εἰς ἓξ περίπου χιλιάδας, οἱ ἄνδρες εἰσὶν ναυτικοὶ ἐξαίρετοι τὸ ναυτικὸν τῆς νήσου ταύτης παλαιόθεν ἦτον ἐν ἀκμῇ, κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη ἤρξατο νὰ καταπίπτῃ· ἐν παλαιοτέρᾳ λ. χ. ἐποχῇ ἡ Μύκονος ἠρίθμει ναυτικὸν 1000 πλοίων μετὰ 1600 ναυτῶν, ἐνῷ τὴν σήμερον μόλις ἀριθμεῖ 100 πλοῖα μετὰ 600 ναυτῶν. Προσθετέον ὅτι οἱ Μυκόνιοι δὲν ὑστέρησαν γενναίως πολεμήσαντες εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, πρωταγωνιστοῦντος τοῦ Ἀντωνίου Ψάρου πλωτάρχου τοῦ Β. Ῥωσσικοῦ ναυτικοῦ [1]).

Οἱ Μυκόνιοι ἔχουσι θρησκευτικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν γενέθλιον γῆν, ἀποδημοῦντες δὲ καθὸ κοσμοπολῖται, οὐδαμοῦ τῆς γῆς, οὐδὲ ἐν αὐτῇ τῇ πολυθελγήτρῳ Εὐρώπῃ μεθ' ἧς συχνὰ εἰς ἐμπορικὴν συνάφειαν ἔρχονται, τοσαύτην ἡδονὴν εὑρίσκουσιν, ὅσην ἐν τῇ πατρίδι των. Εἰσὶ πιστοὶ φύλακες τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ ἀποκρούωσι μετὰ ζήλου πᾶν τὸ ἀντιστρατευόμενον εἰς αὐτήν· ὅσον ἀφορᾷ τὴν φιλοξενίαν των τοῦτο εἶνε ἰδιαίτερον γνώρισμα ἁπάντων τῶν νησιωτῶν εἰς τοὺς Μυκονίους ὅμως εὑρίσκεται αὕτη εἰς μέγαν βαθμόν· εἰς δὲ τὰ ἤθη εἰσὶν αὐστηρότατοι, τὴν περιβολὴν δὲ κομψοί, ἰδίως αἱ χωρικαὶ αἵτινες εἰσὶν ἐνδεδυμέναι

(1) Περὶ τοῦ Ἀντ. Ψάρου ἔγραψε τὰ δέοντα ἐκδοὺς ἰδίαν πραγματείαν ὁ ἐκ Μυκόνου οιτητὴς τῆς φιλολογίας καὶ ἐμὸς φίλος κ. Μιχ. Βενιέρης.

ἁπλούστατα καὶ ὡραιότατα[1]). Τὸ ὡραῖον φῦλον δὲν ὑστερεῖ ὡραιότητος, συμφώνως δὲ πρὸς τὰ θέλγητρα τοῦ κάλλους, ἔχει καὶ βοήθημα λίαν δραστικόν, τὰ λεγόμενα «πηγάδια» ἔμπροσθεν ἐκκλησίας τινὸς κείμενα, τρία τὸν ἀριθμὸν ὄντα, ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῶν ὁποίων ὅστις βροτὸς πίῃ ἔξωθεν ἐλθών, τόσον καταγοητεύεται, ὥστε δυσκόλως διαφεύγει τὸν ζυγὸν εἰς ὃν ὑποβάλλει αὐτόν, τὸ γοητευτικὸν καὶ χαρίεν βλέμμα τῶν ἁβρῶν καὶ λευκωλένων δεσποινίδων· πρὸς τοῦτο αἱ γυναῖκες ἐν γένει τῆς νήσου εἰσὶ φίλεργοι καὶ λίαν εὐφυεῖς.

Τὰ παραμύθια ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπιχωριάζουσιν εἰς μέγιστον βαθμόν, διηγουμένων τῶν γυναικῶν ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν ἐν κύκλῳ συναναστροφῆς πληθὺν τοιούτων, ἐν τοῖς παραμυθίοις τούτοις ἀπαντᾷ τις πλεῖστα εἰλημμένα καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. Ἡ γλῶσσα εἶνε καθαρεύουσα μετέχει ὅμως ξενισμῶν τινων ἴσως διὰ τὸ φιλαπόδημον τῶν κατοίκων· αἱ Μυκόνιαι ἰδίως μεταχειρίζονται τὰ θυλυκὰ ὀνόματα οὐδετέρως ὡς λ. χ. τὸ Κατερινιώ, τὸ Πουλουδώ, τὸ Ἀνεζιώ, τὸ Μαριάκι, τὸ Ἑλενιὸ καὶ τὰ παρόμοια.

Ε΄. *Ἐκπαίδευσις.*

Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν γένει ἀνθεῖ· ἐν τῇ νήσῳ Μυκόνῳ ὑπάρχει Ἑλληνικὸν Σχολεῖον μετὰ τεσσάρων διδασκάλων διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ αἰδεσίμου κ. Ζ. Δημητριάδου, φοιτῶσι δὲ ἐν αὐτῷ περὶ τὰ 80 περίπου παιδία. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι καὶ δύο δημοτικὰ Σχολεῖα, ἓν ἐν τῇ πόλει καὶ ἓν ἐν τῇ Ἄνω Μερᾷ διευθυνόμενον λίαν ἐπιλῶς ὑπὸ τοῦ πτυχιούχου τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου κ. Παναγ. Μηλίου· ἡ διδασκαλία γίνεται ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν νέαν μέθοδον, ἥτις εὐάρεστα ἔφερεν ἀποτελέσματα, διότι βλέπει τις παῖδας ἁπλοϊκῶν χωρικῶν ἀναγινώσκοντας ἐλευθέρως, γράφοντας καὶ ἀριθμοῦντας, ἀρκετὰ δὲ γνωρίζοντας γεγονότα ἐκ τῆς ἱστορίας, καὶ Γεωγραφίαν οὐκ ὀλίγην. Ὑπάρχει δὲ καὶ παρθεναγωγεῖον εἰς τὸ ὁποῖον φοιτῶσι περὶ

(1) Περὶ τοῦ παρὰ Μυκονίοις ἐπικρατοῦντος τρόπου ἐνδυμασίας, ἔγραψεν ἐν τῷ ἀξιολόγῳ καὶ ἀρχαιοτάτῳ περιοδικῷ Ἀθηνῶν «Πανδώρα» πραγματείαν ἀρίστην ὁ μακαρίτης Ν. Δραγούμης.

τὰ 80 περίπου κοράσια. Προσθετέον ὅτι ἡ Μύκονος δὲν στερεῖται καὶ ἐπιστημόνων καὶ δὴ καὶ καλῶν, νῦν τέσσαρες μὲν σπουδάζουσι φιλολογίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τρεῖς Νομικὴν καὶ τέσσαρες Ἰατρικήν.

Ϛ'. *Φανός.*

Ἐπὶ τῆς προεξοχῆς τοῦ κατασκευαζομένου μώλου κεῖται φανός, ἐρυθρὸς τὸ χρῶμα, ἀνεγερθεὶς πρὸς δύο ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀποβιώσαντος Μυκονίου Β. Γκίζη, ὁρατὸς δὲ ἀπὸ ἀποστάσεως 4 ναυτικῶν μιλίων [1]). Ὁ μῶλος τῇ φιλοτίμῳ ἐνεργείᾳ τοῦ δημάρχου κ. Π. Καλογερᾶ ἀποπερατοῦται ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος.

Ζ.' *Ἀρχαὶ ἐν τῇ νήσῳ Μυκόνῳ.*

Αἱ προϊστάμεναι ἀρχαὶ τῆς νήσου εἰσὶν ὁ λιμενάρχης, ὁ ταχυδρομικὸς ἐπιστάτης καὶ ὁ δήμαρχος ἐκτελῶν καὶ τὰ ἀστικὰ καθήκοντα· τὸν δῆμον Μυκόνου διηύθυνε ἐπὶ πολλὰ ἔτη εὐδοκίμως ὁ ἐξ Ἄνδρου ἕλκων τὸ γένος κ. Λ. Καμπάνης πολλὰ πράξας ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως ἐν γένει τῆς νήσου, νῦν δὲ διευθύνει τὸν δῆμον ὁ κ. Π. Καλογερᾶς ἀνὴρ ὡσαύτως ἐπιμελής, νουνεχὴς καὶ φιλόκαλος, οὐδόλως ὑστερῶν τοῦ προκατόχου του. Ἡ νῆσος τέλος δικαστικῶς, ἐκκλησιαστικῶς καὶ διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Σύρου.

Η'. *Τὸ ἐν Μυκόνῳ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.*

Τὸ ἐν Μυκόνῳ ὑπάρχον ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, περιλαμβάνει ἐπιγραφὰς κυρίως καί τινα ἀγάλματα ἄξια λόγου· ἐπιστημονικῶς κατετάχθη ὑπὸ τοῦ Ὑφηγητοῦ καὶ Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδία ἐπίτηδες σταλέντος ἐκεῖ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κεῖται δὲ ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ πρώην Δημάρχου κ. Λ. Καμπάνη ἐν τρισὶν αἰθούσαις· ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην δὲ ἐνεργουμένων ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῆς πλησίον κειμένης νήσου Δή-

(1) Ὁ φανὸς οὗτος ἐτέθη προσωρινῶς, ἅμα δὲ ἀποπερατωθῇ ὁ μῶλος ἐντελῶς, θὰ τεθῇ νέος ἐκ σιδήρου φανὸς κατὰ ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ διαθέτου Β. Γκίζη δοθεῖσαν τοῖς κληρονόμοις του.

λου, πλεῖστα ἀρχαιολογήματα μεταφέρονται πρὸς ἀσφάλειαν ἐν τῷ Μουσείῳ τούτῳ, μὴ ὑπάρχοντος τοιούτου ἐν Δήλῳ. Ἐπιθυμοῦμεν πλειότερα νὰ γράψωμεν περὶ τοῦ Μουσείου τούτου, ἅτε πρὸ πολλοῦ περὶ τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀρχαίας τέχνης καταγινόμενοι, δυστυχῶς ὅμως δὲν διεμείναμεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐν τῇ νήσῳ, ὅπως ἐπακριβῶς ἐξετάσωμεν τὰ πολύτιμα λείψανα τῶν ἀρχαίων χρόνων.

Θ'. *Προϊόντα τῆς Νήσου.*

Ἡ νῆσος Μύκονος ἔχουσα ξηρὸν ἔδαφος, δὲν παράγει πολλὰ προϊόντα ἕνεκα ὅμως τῆς μεγάλης φιλοπονίας τῶν κατοίκων της παράγει οἶνον ἐξαίρετον πεφημισμένον καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, κριθὴν καὶ μέλι, ἐκ τῆς μικρᾶς δὲ ἐν τῇ νήσῳ κτηνοτροφίας παράγεται καὶ τυρὸς πεφημισμένος.

Ι'. *Ἀρχαιολογία καὶ Ἱστορία τῆς νήσου Μυκόνου.*

Ἡ νῆσος Μύκονος ἀπέχει τῆς Δήλου 10 χιλιάδας σχεδὸν βημάτων Ῥωμαϊκῶν· ἐν τῶν ὀρέων τῆς νήσου ἐκαλεῖτο Δίστομος καὶ ἓν τῶν ἀκρωτηρίων Φορβία Ἄκρα[1]). Κατὰ τὸν Σκύλακα ἡ Μύκονος ἦν δίπολις, ὁ Πτολεμαῖος ὅμως μνημονεύει μιᾶς καὶ μόνης πόλεως[2]), οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Μυκόνου ἐθεωροῦντο Ἴωνες ἤγαγε δὲ ἐκεῖ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν ὁ Ἱπποκλῆς. Κατὰ τὸν Στέφανον ἡ νῆσος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μυκόνου τοῦ Καρυστοῦ καὶ τῆς Ρυοῦς· οἱ ἀρχαῖοι δὲ ἐδόξαζον, ὅτι ὑπὸ τὴν νῆσον ταύτην ἔκειντο οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καταλυθέντες γίγαντες. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπῆρχε καὶ τάφος τοῦ Λοκροῦ Αἴαντος, καθ' ἃ ἐπίγραμμα τοῦ Ἀριστοτέλους βεβαιοῖ· κατὰ τὸν Καλλίμαχον ὅμως ὁ τάφος αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν Δήλῳ· ἐπιστεύετο ἐπίσης, ὅτι παρὰ Μυκονίοις ἐπεχωρίαζεν ἡ φαλάκρωσις ἢ ὅτι κατὰ Πλίνιον ἐγεννῶντο οἱ ἄνθρωποι φαλακροί[3]).

Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς νήσου Μυκόνου μνημονεύεται παρὰ Πλινίου ὁ ἐξαίρετος οἶνος αὐτῆς[4]), φαίνεται δὲ ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ τῶν

(1) Πλίν. 4. 22. 2.
(2) Πτολ. 3·14. Περὶ τῆς θέσεως Φορβίας Ἄκρας ὅρα Ross Β'. 30. Burslan Β'. 448. καὶ Turnefort. (3) Πλιν. 9. 471 Στεφ. Βυζ. ἐν λεξ. Μύκονος. (4) Πλ. 14. 9.2.

Ῥωμαϊκῶν χρόνων περὶ τὴν ἀμπελουργίαν ἠσχολοῦντο οἱ Μυκόνιοι, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον· διὸ καὶ τὰ νομίσματα αὐτῶν ἔφερον τὴν προτομὴν τοῦ Διονύσου καὶ σταφυλάς.

Ἐν τῇ νήσῳ Μυκόνῳ ἐλατρεύετο ὁ Ζεύς, ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Δήμητρα, δι' ὃ καὶ νομίσματα τῆς νήσου εὑρεθέντα φέρουσι τὰς προτομὰς τῶν θεῶν τούτων· προσέτι δὲ ἐλατρεύετο καὶ ὁ Ποσειδῶν, ὁ Φυκίων καὶ Τεμενίτης. Πρὸς τὸ Μ. Α. τῆς νήσου ἔκειντο οἱ Μελάντιοι σκόπελοι ἢ κοινῶς Δειραί, ἃς μνημονεύουσιν οἱ Μυθογράφοι, τῶν ὁποίων ὅμως μέχρι σήμερον ἀμφισβητεῖται ἡ ἀκριβὴς θέσις[1]).

ΣΗΜ. Ἐν ἐκτάσει τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου Μυκόνου ἐν γένει συνέγραψε πρὸ πολλοῦ καὶ ἔχει ἑτοίμην πρὸς ἔκδοσιν, ὁ ἐμὸς φίλος κ. Σβορῶνος Μυκόνιος ἐν Παρισίοις νῦν εὐδοκίμως τὴν Νομισματικὴν σπουδάζων. Ἰδίως ὅμως κατ' ἐμὴν γνώμην ἠδύνατο ἐπιτυχῶς νὰ γράψῃ ἀρίστην ἱστορικὴν περιγραφὴν τῆς νήσου Μυκόνου, ὁ δόκιμος δημοσιογράφος κ. Σπ. Παγανέλης Μυκόνιος, ὅστις ἀπό τινος μάλιστα χρόνου ἔδωκε δείγματα ἐξόχου δημοσιογραφικῆς ἱκανότητος, δημοσιεύσας αἰσθηματικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας, εἰς τὰ κυριώτερα περιοδικὰ φύλλα τῶν Ἀθηνῶν.

Ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν κυρίων συνδρομητῶν διότι δὲν κατεχωρίσαμεν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι βιβλιαρίῳ, ἕνεκεν τῆς μὴ ἐγκαίρου ἐπιστροφῆς τῶν ἀγγελιῶν, καὶ τῶν πολλῶν μας ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν.

ΕΜΜ. Ι. ΚΑΝΕΛΛΗΣ

(1) Ἴδε πλείονα περὶ τῆς νήσου Μυκόνου Turnefort, Ἀντ. Μηλιαράκη ἀξιόλογον σύγγραμμα περὶ Κυκλ. νήσων καὶ περιηγητὴν Pasck van Krienen.

Τιμᾶται λεπτῶν .... 50.